

Justitiedepartementet

DOM-enheten

Rådets möte för rättsliga och inrikes frågor (RIF) den 4-5 december 2014

Dagordningspunkt 7

Rubrik: Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegång i straffrättsliga förfaranden
- allmän inriktning

Dokument: interinstitutionellt ärende 2013/0407 (COD)
Det har ännu inte presenterats något dokument för behandlingen i rådet

Tidigare dokument: Fakta-PM Justitiedepartementet 2013/14:FPM35

Tidigare behandlad vid samråd med EU-nämnden: 2014-10-03

Tidigare behandlad vid överläggning med eller information till riksdagsutskott: Justitieukskottet 2014-01-30 (information)

Bakgrund

Europeiska kommissionen har den 27 november 2013 föreslagit ett paket med processuella rättigheter för att ytterligare stärka rättssäkerhetsgarantierna för enskilda i straffrättsliga förfaranden. En del av paketet avser det nu aktuella direktivet som rör vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid sin egen domstolsförhandling.

Förslaget behandlar frågor om bl.a. offentliga uttalanden om skuld före fällande dom, bevisbörda, rätt att inte vittna mot sig själv och rätt att tåga. Vidare föreslås bestämmelser om rätt att närvara vid sin egen rättegång och om rättsmedel.

Förhandlingar i rådsarbetsgrupp inleddes i juli. Vid RIF-mötet den 9-10 oktober hölls en riktlinjedebatt angående frågor om bevisbörda och beviskrav.

Vid RIF-mötet i december vill ordförandeskapet nå en överenskommelse om en allmän inriktning om direktivtexten för att därefter kunna inleda förhandlingar med Europaparlamentet.

Rättslig grund och beslutsförfarande

I förslaget anges som rättslig grund artikel 82 (2) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Beslut fattas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet, artikel 294 i EUF-fördraget. Förfarandet innebär att både rådets och Europaparlamentets godkännande krävs för att förslaget till direktiv ska antas. Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet.

Svensk ståndpunkt

Processuella rättigheter är en högt prioriterad fråga för Sverige. Åtgärder för att stärka misstänkta och tilltalades processuella rättigheter förbättrar förutsättningarna för det rättsliga samarbetet.

Regeringen välkomnar förslaget till direktiv om att stärka vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid sin egen rättegång i straffrättsliga förfaranden.

Det är dock viktigt att direktivet inte inkräktar på grundläggande principer i medlemsstaternas processuella system. Regeringen bevakar att möjligheterna att lägga fram bevisning i en rättegång inte begränsas, och inte heller domstolens möjlighet att fritt få värdera bevisningen (den fria bevisprövningens princip).

Det är positivt att förhandlingsarbetet har gått i en sådan riktning att medlemsstaterna nu sannolikt kan enas om en allmän inriktning. Regeringen kan ställa sig bakom det italienska ordförandeskapets kompromissförslag.

Europaparlamentets inställning

Europaparlamentets inställning är ännu inte känd.

Förslaget

Direktivförslaget lägger fast minimiregler för att garantera vissa rättigheter för tilltalade och misstänkta i straffrättsliga förfaranden. Utgångspunkten för direktivet är oskuldspresumtionen, dvs. att alla tilltalade och misstänkta ska anses oskyldiga tills de har bevisats skyldiga enligt lag. I förslaget anges att bevisbördan åvilar åklagaren och att varje tvivel ska vara till den tilltalades fördel. Vidare åläggs medlemsstaterna ett ansvar

för att garantera tilltalades och misstänkta rätt att inte vittna mot sig själva och rätt att tåga. Medlemsstaterna ska också säkerställa att tilltalade och misstänkta har en rätt att närvara vid sin egen rättegång. Detta förhindrar inte att man i vissa situationer kan avgöra ett mål i en tilltalads utevaro. Vidare ges tilltalade och misstänka rätt till rättsmedel för de fall deras rättigheter enligt direktivet har åsidosatts.

Gällande svenska regler och förslagets effekter på dessa

Svensk rätt uppfyller huvuddragen i direktivförslagen. Några mindre justeringar i rättegångsbalken rörande handläggningen vid rättegång i utevaro av den tilltalade kan behöva göras.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget förväntas inte få några budgetära konsekvenser för statens budget eller för EU-budgeten.